

Candel, el just

Ignasi Riera

Escriptor

El primer escrit que vaig publicar sobre Paco Candel portava aquest títol: "Flores para Candel, el justo". Jo aleshores treballava a l'editorial Laia amb en Josep Verdura, amic de Candel de tota la vida. I amb la resta de la gent de l'editorial esmorzàvem, amb forquilla i ganivet, al bar Cedramán, del carrer Jocs Florals, a tocar de la parròquia de Sant Medir. I amb l'excusa de la militància cultural -la Cultura sempre ha servit per justificar orgies- havíem arribat tard a casa i no del tot serens, més d'un cop. Ho explico per dir que aquell personatge tan proper, amb qui era tan fàcil fer-la petar i que et seduïa quan et contava històries tan quotidianes que semblaven d'una altra galàxia, no tenia res a veure amb la imatge de l'escriptor diví que com Jahvè ho sabia tot i podia maleir/beneir, amb divina impunitat, persones sempre considerades inferiors. Per desgràcia, al llarg de la meua vida he hagut de tractar amb massa cretins que es creien déus i que pontificaven (i alguns encara ho fan) amb aires dogmàtics sobre tot i sobre tothom. En canvi, i des del primer moment, el meu Candel va ser el noi tímid, i ja una mica escèptic, del protagonista de *Hay una juventud que aguarda*. I des del primer moment vaig saber que Candel ni havia viscut ni podia viure aïllat dels seus personatges. Quan vaig insistir per tal que escrivís un llibre, *A cuestras con mis personajes*, sabia que ell sí que era ell, el Candel, i la seva circumstància (feta de barraques, de records, de persones sovint marginades, que potser feien nosa però que Candel s'estimava i s'estima... i que per això les renyava).

A més, Candel era un cronista privilegiat de la meua ciutat natal, Barcelona. Jo havia estat un noi de família nombrosa

La geografia humana de Candel és transgressora: pocs com ell han tingut les penques de fer un elogi a la barraca

amb història i sense patrimoni, o sigui: arruïnada, que vivia gràcies a la feina d'un pare impressor i d'una mare activíssima. La meua Barcelona d'infància era la del barri de Vallcarca, o la de Gràcia, on el pare tenia l'obrador, o de Sarrià, on jo era alumne dels jesuïtes de Sarrià i on vaig viure en el món de l'escoltisme (encara no legalitzat). No tenia ni idea de l'altra ciutat, *Donde la ciudad cambia su nombre*, que, gràcies al meu descobriment posterior de Cornellà i del Baix Llobregat, ha estat la més meravellosa de les meves catalunyes possibles. Conèixer Candel quan jo acabava de fer el pas d'anar-me'n a viure (per raons de militància política en partits ultraesquerrans i ultraradicals) a la perifèria... va ser una raó de més per començar a sentir per ell una passió que ja mai més no he tractat de dissimular i que exhibeix sempre que puc. Quan, als que m'encarregaven l'article, els deia: 'jo sóc autor d'un llibre sobre Candel, Candel, Paco o Francesc', em sentia com el més

HELENA ENCINAS

honorat dels escriptors en nòmina.

Torno al tema de la Barcelona de Candel. Quan ja tots siguem calbs, i les nostres llengües d'ús les estudiïn en laboratoris per a becats japonesos, algú descobrirà que Candel és un dels més grans escriptors catalans i espanyols del segle XX i de començaments del XXI. Com que ho he escrit sovint, sé per què ho dic i per què ho repeteixo. I és que la literatura aporta un valor afegit a la geografia i a la història i a la lingüística: i aquestes tres aportacions les ha fet, amb criteri i saviesa literària, més que cap dels seus coetanis, Paco Candel. (Parèntesi: Candel és un murri i fa veure que de literatura no hi entén. Doncs

bé: pocs escriptors amb fums acadèmics han llegit tant com Candel, que ha estat un lector voraç. Quan escriu sense cotilles, quan no vol imitar els models que el mercat literari ha posat de moda, és un dels escriptors més innovadors del panorama. Si jo deia en un himne als Pallassos: "per capgirar-ho tot/ fa falta tenir nassos...", goso afirmar que Candel, aquests nassos, aquest coratge, els ha tingut, malgrat el silenci vergonyant de la pedanteria en nòmina d'un país mesell com el nostre).

Si la geografia urbana de Candel és transgressora (amb relació als models oficials, fins i tot de la ben intencionada Escola de Barcelona), i pocs com ell han tingut

les penques de fer un elogi a la barraca (vegeu: *Han matado un hombre, han roto un paisaje*), sense obviar el contrast entre aquell barraquisme pobre i el barraquisme vertical dels barris pobres de la Barcelona de Porcioles, també ho és la seva geografia humana. No solament la dels primers llibres -*Dios, la que se armó!*- sinó la de *Un ayuntamiento llamado Ellos* o la dels joves de *Patatas calientes*, sense oblidar *Un charnego en el Senado* o el *Diario de los que creen en la gente*, o els contes sobre el Tío Serralto (y de cómo murió) o aquell relat amb títol surrealista: *El perro que nunca existió y el anciano padre que tampoco*. Personalment, m'apassiona un llibre de Candel, posterior a uns reportatges publicats crec que a *El Correo Catalán*, *Crónica de marginados*. Quan era al Parlament, i em van encarregar la presidència de la comissió per a l'estudi de les bosses de pobresa a Catalunya, vaig fer llegir als i a les col·legues aquestes històries de marginats i el llibre sobre *La nova pobresa a Catalunya*. Candel ha creat més figures literàries que les grans patums literàries del seu entorn. Crec que només és comparable amb un Pío Baroja. Amb un avantatge: el carrer ha estat el paisatge del millor Candel, el de la ironia quan explica la visita de Jordi Pujol a l'ajuntament de la segona ciutat de Catalunya, o el que és capaç de proposar a *Échate un pulso, Hemingway!*

Acabo dient que si ell n'acaba de fer 80... en necessitem molts més per avaluar la seva obra, per pair-la, per reeditar-la, per estudiar-la, per convertir-la en allò que ens fa veure el nostre món amb ulls esbatanats. I, en el meu cas, amb llàgrimes sinceres de gratitud.

